

DĪMOKRATĪS (Δημοκρατίας) –
ORGAN PRASOWY GRECKICH UCHODźCÓW
W POLSKIEJ RZECZYPOSPOLITEJ LUDOWEJ

Marcin Krawczuk

 orcid.org/0000-0001-7077-6427

Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie

Oddział Wydawnictw Ciągłych

ABSTRACT

Dīmokratīs (Δημοκρατίας) – the Press Organ of Greek Refugees in the Polish People's Republic

The aim of the article is to present basic information about the newspaper *Dīmokratīs*, (Δημοκρατίας) which was published in the years 1952–1983 in Poland (in the Polish People's Republic) by the Greek and Macedonian community as their press organ. The article focuses on the role of this newspaper for its readers. It presents the results of the content analysis of the volumes of the newspaper preserved in the University of Warsaw Library, the collection of which is among the most complete in the country. The information taken directly from the newspaper were supplemented with data taken from the publications about the Greek-Macedonian diaspora in Poland and from bibliographies of the Polish post-war press. In the light of the conducted research it is clear that *Dīmokratīs* was very important for integrating the Greek-Macedonian diaspora and reflected its historical development. It is worth mentioning that so far *Dīmokratīs* has hardly been used in the books and publications on the Greek-Macedonian diaspora in Poland, whereas this article shows the various possibilities of conducting further research based on this unique material.

Keywords: national minorities, foreign language press in Poland, Greeks, Macedonians, refugees

Wprowadzenie

Epizod związany z przyjęciem przez Polską Rzeczpospolitą Ludową (PRL) 12 tysięcy uchodźców z Grecji w latach 1948–1956 stał się przedmiotem szeregu opracowań naukowych o charakterze ogólnym (m.in. Wojecki 1989; Kubasiewicz 2012) i szczegółowym (m.in. Ławniczak, Juchniewicz 2017; Górna-Kubacka 2007; Barcikowski 1989; Wojecki 1980) oraz prac wspomnieniowo-reportażowych (m.in. Bistulas 2004; Brzeziński 2000; Sturis 2017). W literaturze na temat losów diaspory greckiej w Polsce niewiele miejsca poświęcono natomiast gazecie *Dimokratīs*, która pełniła funkcję organu prasowego tej społeczności. Jest to tytuł wyjątkowy, ponieważ trudno znaleźć inne czasopismo mniejszości narodowej (czy ściślej dwu mniejszości, greckiej i macedońskiej), które tak długo ukazywałoby się w jej języku. Fakt ten jest tym bardziej godny podziwu, że wydająca go mniejszość nie była nigdy bardzo liczna.

Przyjmuje się powszechnie, że badania prasoznawcze są istotnym komponentem refleksji naukowej nad mniejszościami narodowymi i etnicznymi (Mieczkowski 2007). Dotychczas jednak nie podjęto badań biorących za punkt wyjścia prasę grecką w Polsce. Celem niniejszego tekstu jest choćby częściowe wypełnienie tej luki poprzez przedstawienie najważniejszych informacji dotyczących gazety *Dimokratīs*. Autor zamierza pokazać, w jaki sposób gazeta ta może zostać wykorzystana w badaniach nad historią greckiej społeczności w Polsce, oraz zastanowić się, jaką rolę odgrywała w jej życiu.

Podstawową wykorzystaną w pracy metodą badawczą jest analiza treści czasopisma. Pozwoli ona wyodrębnić główne grupy tematów podejmowanych w gazecie, preferencje ideologiczne jej redaktorów oraz pokazać, w jaki sposób ewolucja gazety odzwierciedlała zmieniającą się sytuację Greków w Polsce. Rozważania oparte będą na analizie niemal kompletnego zbioru czasopisma pochodzącego z zasobów Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie (BUW).

Kontekst historyczny

W latach 1946–1949 w Grecji toczyła się wojna domowa pomiędzy Demokratycznym Wojskiem Grecji (*Dimokratikos Stratos Elladas*, DSE) o orientacji komunistycznej, wspieranym przez kraje bloku sowieckiego, a Królewskimi Siłami Zbrojnymi Grecji mającymi poparcie Wielkiej Brytanii i Stanów Zjednoczonych. Komunistyczna partyzantka miała szczególnie silne wpływy w północnej części kraju. Latem 1949 roku DSE poniosło ostateczną klęskę. Nastąpiły prześladowania osób należących do partyzantki lub choćby podejrzanych o sympatyzowanie z nią (Brzeziński 2002).

W latach 1947–1949 z ogarniętej działaniami wojennymi północy zorganizowano ewakuację dzieci do Albanii i Jugosławii. Po 1949 roku Grecję opuściło wielu byłych żołnierzy, jak również ludność cywilna, udając się do różnych krajów Bloku Wschodniego. Wśród uchodźców obok Greków znalazło się także wielu Macedończyków zamieszkujących od wieków północną Grecję.

Począwszy od 1948 r. władze PRL zdecydowały się przyjmować uchodźców z Grecji. Początkowo do Polski trafiły dzieci, później ranni. Do 1956 r. przyjęto dalsze osoby w ramach łączenia rodzin. Do 1950 r. Polska przyjęła 3015 dzieci i 9282 dorosłych. Akcja objęta była ścisłą tajemnicą (Kurpiel 2012, s. 158).

Początki

Podczas kwerendy w bibliotekach nie udało się odnaleźć pierwszego numeru gazety *Dimokratīs*. Według źródeł ukazał się on 4 czerwca 1950 r. w Zgorzelcu, a jego założycielem był Delindas Stelios (Glensk 1980, s. 23). *Dimokratīs* miał powstać, jak pisze Mieczysław Wojecki, „z połączenia dwu pism, *Biuletynu Informacyjnego* (2-stronicowego) oraz *Demokracji*, wydawanej małą poligrafią dla osób przebywających w szpitalach” (Wojecki 1980, s. 93). Podczas prowadzonych przez autora poszukiwań nie udało się nic więcej ustalić na temat tych dwóch tytułów.

W bibliotekach uniwersyteckich Wrocławia i Warszawy pierwszy posiadany numer oznaczony jest jako Hr. 1, arith. 352 („R. 1, nr 352”) i datowany na 9 sierpnia 1951 roku. Można domniemywać, że wcześniej egzemplarz obowiązkowy nie był rozsyłany do bibliotek.

Il. 1. Nagłówek najstarszego numeru *Dimokratīs*a dostępnego w Bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie

Źródło: egzemplarz ze zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie. Fot. autora.

Pierwszy znany numer ukazał się z podtytułem: *kathimerini efimerida tōn prosfygōn ap' tin Ellada*, czyli „dziennik uchodźców z Grecji”. Od 21 stycznia 1954 r. podtytuł został nieznacznie zmieniony na: *kathimerini efimerida tōn prosfygōn ap' tin Ellada poy zoyn sti L. D. tis Polōnias*, czyli „dziennik uchodźców z Grecji mieszkających

w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej”. Sens tej zmiany można odczytywać, jak się wydaje, dwojako. Po pierwsze, u początków gazeta mogła być kierowana do uchodźców greckich rozsianych po różnych krajach demokracji ludowej, ponieważ nie nastąpiła wówczas jeszcze akcja łączenia rodzin. Z czasem ograniczyła swój krąg odbiorców tylko do Greków mieszkających w Polsce. Po drugie, z biegiem czasu stało się jasne, że pobyt Greków w Polsce nie będzie miał charakteru tymczasowego, a raczej długotrwały.

Na treść pierwszych kilkunastu roczników *Dimokratisa* składały się głównie nowiny z życia głównych społeczności greckich w Polsce, które skupione były na Dolnym Śląsku w takich miejscowościach, jak Wrocław, Wałbrzych, Jelenia Góra, Zgorzelec, Legnica, Police, Bielawa czy Dzierżoniów. Szczególnie wiele uwagi poświęcano życiu zawodowemu i osiągnięciom w przodownictwie pracy (cykl *apti doulia kai ti zoi* „z pracy i życia”) oraz wieściom ze świata (głównie z bloku socjalistycznego). Stosunkowo dużo miejsca zajmowały relacje ze zjazdów PZPR oraz tłumaczone na język grecki treści wystąpień dygnitarzy partyjnych, poniekąd zapewne dlatego, że w tych latach wielu uchodźców nie posługiwało się jeszcze biegle językiem polskim.

Obok tych typowych treści znaleźć można jednak wiele elementów wyjątkowych, związanych ze specyfiką gazety, jak korespondencje z Grecji (ujęte często w cykl *nea apti sklava patrida mas*, czyli „nowiny z naszej zniewolonej ojczyzny”), wspomnienia uczestników walk partyzanckich oraz relacje z życia w społeczno-zawodowej osadzie (gazeta używa słowa „kołchoz”) greckiej nazwanej *Nea Zoi*, czyli „Nowe Życie”, w Krościenku nad Dunajcem (na jej temat zob. Biernacka 1973). Dużo miejsca zajmowały także listy od czytelników oraz teksty zaznajamiające z historią i kulturą polską (zwłaszcza przy okazji ważnych rocznic). Gazeta informowała także szczegółowo o działalności stowarzyszenia zrzeszającego greckich uchodźców, o jego zebraniach, niekiedy zamieszczała nawet jego roczne sprawozdania finansowe. Specjalny charakter miały co roku numer z 25 marca, kiedy to przypada greckie święto niepodległości, oraz z 21 listopada, obchodzonego jako rocznica powstania Komunistycznej Partii Grecji.

Od 1956 r. obok dotychczasowej numeracji ciągłej pojawiała się numeracja bieżąca. W 1957 r. numeracja bieżąca zostaje wznowiona w środku roku, tj. po numerze 128 = 2149 z 31 maja następuje nr 1 = 2150 z 4 czerwca. Od tego momentu w nagłówku zaczęło pojawiać się określenie „periodos 2” („okres 2”), a podtytuł został ponownie nieznacznie zmieniony na *organo ton prosfygon ap' tin Ellada pou zoun sti L. D. tis Polonias* („organ uchodźców z Grecji żyjących w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej”). Podobnie po nr 25 = 2339 z 27 marca 1959 r. nastąpił nr 1 = 2340 i wprowadzono oznaczenie „periodos 3”. Wtedy też z dziennika *Dimokratis* stał się tygodnikiem. Objętość została powiększona do 8 stron, z czego 2 strony przeznaczono na część macedońską.

W maju 1957 r. w miejsce zreorganizowanej delegatury RSW „Prasa” we Wrocławiu powstaje Wrocławskie Wydawnictwo Prasowe RSW „Prasa”, które przejęło wydawanie *Dimokratisa* (Glensk 1980, s. 35–36).

W czerwcu 1960 r. obchodzono dziesięciolecie istnienia gazety; z tej okazji redakcja wydrukowała liczne listy gratulacyjne od wdzięcznych czytelników. W tym samym roku pojawiła się stała rubryka *stīlī tīs gynaikas*, czyli „kobieca kolumna”, zawierająca przepisy kulinarne, uwagi o modzie, porady dotyczące zdrowia i prowadzenia gospodarstwa domowego. W jakiejś mierze było to zapewne odbicie wyobrażeń redakcji o roli kobiety, zarazem jednak był to widomy znak, że Grecy zapuścili w Polsce korzenie, pozakładali rodziny i urządzają swoje codzienne życie.

W 1961 r. w nagłówku gazety znalazł się adres redakcji: Wrocław, Podwale 63. Rok później coraz częściej zaczęły pojawiać się nekrologi – kolejny znak, że wbrew przewidywaniom obecność Greków w Polsce miała już trwały charakter. W tych latach zaczęto także publikować przedruki, a niekiedy nawet reprodukcje całych stron innych uchodźczych gazet, jak na przykład *Agōnistīs* (z Ostrawy), *Neos Dromos* (z ZSRR) czy *Laikos Agonas* (z Budapesztu). Świadczy to niewątpliwie o kontaktach, jakie utrzymywała diaspora grecka w Polsce z diasporami w innych krajach socjalistycznych.

Lata 1967–1974

Wyodrębnienie takiego okresu w dziejach rozwoju pisma wiąże się z wydarzeniami w historii Grecji. Lata 1967–1974 to okres rządów wojskowych (tzw. junta czarnych pułkowników). Po zamachu stanu w kwietniu 1967 r. w kraju została wprowadzona prawicowa dyktatura. Media zostały poddane kontroli, zakazano działalności partii politycznych, grupy uznane przez juntę za wrogie poddano srogim represjom (Couloumbis 1975, s. 345–374).

Począwszy od numeru z 26 kwietnia 1967 r. tematyka związana z sytuacją w Grecji zdominowała łamy *Dīmokratīsa*. Gazeta obficie informowała o rozwoju wypadków w Grecji, w tym zwłaszcza o działalności Komunistycznej Partii Grecji (Kommounistiko Komma Elladas, KKE) w obliczu kryzysu, relacjonowała procesy działaczy lewicowych, a nawet niepublikowane ich mowy obrończe. Zamieszczano też listy więźniów politycznych. Jednocześnie pisano o polskich reakcjach na zamach stanu w Grecji: pojawiały się tłumaczenia poświęconych tej tematyce artykułów z polskiej prasy czy zdjęcia z demonstracji potępiających zamach. Wydarzeniem ściśle powiązaniem z zamachem stanu i również relacjonowanym w *Dīmokratīsie* była eskalacja konfliktu cypryjsko-tureckiego. Uzupełnienie informacji przekazywanych przez redakcję stanowiły przedruki z greckiej prasy lewicowej, jak *Eleutherī Patrīda* (*Wolna Ojczyzna*), *Rizospastīs* (*Radykał*) czy *Odīgītīs* (*Przewodnik*).

Pierwsza połowa lat 70. upłynęła także pod znakiem rocznic, którym gazeta poświęciła wiele uwagi. W 1970 r. była to setna rocznica urodzin Włodzimierza Lenina. W 1971 r. zbiegły się dwie okrągłe rocznice: 30. powstania Narodowego Frontu Wyzwoleńczego (*Ethniko Apeleutherōtiko Metōpo*, EAM) oraz 150. początku walk o niepodległość i wyzwolenie Grecji spod panowania tureckiego. Przy tej drugiej okazji zamieszczono m.in. artykuł o udziale Polaków po stronie greckiej w walce narodowowyzwoleńczej. Z kolei w 1972 r. przypadła 20. rocznica

egzekucji Nikosa Belojannisa, rocznica powstania Komunistycznej Ligi Młodzieży Grecji (Omospondia Kommounistikōn Neolaiōn Elladas, OKNE), w 1973 r. zaś 55. powstania KKE. Gazeta relacjonowała obchody rocznic w różnych ośrodkach, gdzie skupieni byli Grecy. Przy okazji jubileuszy obok tekstów publicystycznych publikowano też okolicznościowe poezje.

Od nr. 43 = 2905 (27 paźdź. 1971 r.) gazeta nieznacznie zmieniła podtytuł na: *organo tōn politkōn prosfygōn ap' tīn Ellada stī L. D. tīs Polōnias* („organ uchodźców politycznych z Grecji w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej”). Od 1967 r. pojawiały się często ogłoszenia zachęcające do prenumeraty tytułu. Być może należy to odczytywać jako sygnał mówiący o kłopotach finansowych czasopisma. Od nr. 30 = 2996 z lipca 1973 r. wprowadzono stopkę redakcyjną, w której jako wydawca gazety figurowało Wrocławskie Wydawnictwo Prasowe RSW „Prasa-Książka-Ruch”.

Posępny ton wiadomości z tego okresu z rzadka jedynie przerywają nieco lżejsze teksty, jak wywiad z popularnym zespołem „Filipinki” w nr. 21 = 2831 (1970), którego członkini, Niki Ikonomu, przybyła do Polski w jednym z dziecięcych transportów, czy relacja ze spektaklu w wykonaniu zespołu Teatru Narodowego z Aten, który na gościnnych występach zaprezentował warszawskiej publiczności trylogię tragiczną Ajschylosa.

Od demokratyzacji Grecji do końca istnienia czasopisma

Już w 1973 r. było jasne, że rządy junty chyłą się ku upadkowi. Ostateczną legitymację do sprawowania władzy wojskowi utracili po zajęciu części Cypru przez Turcję. W lipcu 1974 r. po powrocie z przymusowego paryskiego wygnania urząd premiera objął Konstantinos Karamanlis. Wkrótce po objęciu przez niego władzy KKE została ponownie zalegalizowana. W czerwcu 1975 r. uchwalono nową, demokratyczną konstytucję (Gallant 2016, s. 281–284).

Za wymowny symbol wyraźnej zmiany w życiu polskich Greków można uznać fakt, że na pierwszej stronie pierwszego numeru z 1975 r. pojawiło się słowo *epanapatriamos*, czyli „repatriacja”. Po raz pierwszy od wielu lat perspektywa powrotu do ojczyzny zaczęła nabierać realnego kształtu. Powroty zaczęły się niemal od razu po zmianie władzy w Grecji.

Redakcja *Dimokratīsa* musiała sobie zdawać sprawę, że pomyślny obrót spraw dla Grecji oznaczać może utratę czytelników i w konsekwencji zagrożenie bytu czasopisma. Zaczynały pojawiać się (np. w nr. 41 = 3111 z paźdź. 1975 r. czy nr. 48 = 3171 z 1976 r.) artykuły od redakcji, w których zastanawiano się nad rolą gazety w nowych okolicznościach politycznych.

Po demokratyzacji Grecji tematyka grecka niepodzielnie dominowała na łamach gazety. Wiadomości dotyczące sytuacji w Polsce straciły na znaczeniu wobec kolejnych wydarzeń w Grecji, jak konflikt o Cypr czy referendum w sprawie monarchii. Z kwestii światowych więcej uwagi poświęcono jedynie końcówce wojny wietnamskiej i rewolucji goździków w Portugalii.

Bardzo charakterystyczną cechą *Dīmokratīsa* w zestawieniu ze współczesnymi mu polskimi gazetami jest coś, co można by określić jako wierność ideałom komunistycznym. Dość powiedzieć, że jeszcze w 1976 r. gazeta niemal cały numer poświęciła urodzinom W.I. Lenina. Należy jednak pamiętać, że wielu spośród starszego pokolenia Greków było ideowymi komunistami, a jeszcze więcej z nich odczuwało szczerą wdzięczność dla władz PRL, które pomogły im w najtrudniejszych chwilach (Sturis 2017, s. 291).

Począwszy od nr. 42 = 3060 (paźdz. 1974 r.) gazeta otrzymała podtytuł: *organo tis Enosis Politikōn Prosfygōn apo tin Ellada stin Polōnia*, czyli „organ Związku Uchodźców Politycznych z Grecji w Polsce”.

W 1977 r. *Dīmokratīs* zaczął ukazywać się jako miesięcznik formacie 38 cm i objętości 16 stron. Tym samym rozpoczął się, jak to określono w stopce, czwarty i ostatni okres (*periodos*) istnienia pisma. Od tego momentu coraz mniej miejsca zajmowały informacje o życiu greckiej społeczności, a więcej przekazywano wiadomości ze świata (np. liczne i obfite relacje z Etiopii i Angoli, które w tym czasie znalazły się w orbicie wpływów ZSRR). Nie uległo najmniejszej zmianie ideologiczne nastawienie redakcji, która dalej prezentowała stanowisko KKE.

W 1978 r. pojawiło się w czasopiśmie nowe zjawisko, a mianowicie publikowano listy osób, które wyjechały do Grecji w ramach repatriacji (*gia epanapatrismo*) lub z wizytą (*gia episkepsi*). Powroty te nie odbywały się w całkowicie spokojnej atmosferze. Strona grecka zachowywała nieufność wobec „komunistycznych” uchodźców, strona polska piętrzyła trudności natury biurokratycznej. Ukazywały się artykuły informujące o tych trudnościach oraz wystosowane w ich sprawie listy otwarte do premiera Karamanlisa czy ambasady greckiej w Warszawie.

W 1980 r. historia pisma zatoczyła swoje koło. Kwietniowe i majowe numery poświęcono trzydziestolecu istnienia pisma: wydrukowano gratulacje ze związku zawodowego dziennikarzy, wywiad z dyrektorem RSW „Prasa”, listy od czytelników, zdjęcia z jubileuszowej gali, a nawet napisane specjalnie na tę okazję wiersze. Jednocześnie w innych artykułach coraz mocniej dawał się odczuć ton nostalgiczno-wspomnieniowy. Przykładowo zamieszczono wspomnienia ludzi, którzy jako dzieci przybyli z pierwszymi transportami, czy sylwetki polskich wychowawców, którzy sprawowali nad nimi opiekę. W 1981 r. jak zwykle poświęcono sporo uwagi rocznicy greckiej niepodległości. Ostatni numer, jaki znajduje się w BUW, to nr 11 = 3234 z 12 listopada 1981 roku.

Dodatki ciągłe

Na przestrzeni lat do *Dīmokratīsa* były dołączane różnorakie dodatki ciągłe. Wymienić można:

- *Gramata kai Tehnī (Literatura i sztuka)* – zaświadczony za lata 1955–1957, zawierał wypisy z literatury greckiej, tłumaczenia klasyków literatury światowej, sylwetki wybitnych literatów. Od 1956 r. miał objętość dwóch

stron, jedna po grecku, druga (z tłumaczeniem tytułu *Literatura i Izkustvo*) – po macedońsku.

- *Mathītikos Dīmokratīs = Učeničeski Demokrat (Uczący się Demokrata)* – dodatek przeznaczony dla dzieci i młodzieży, treści edukacyjne, rozrywki umysłowe.
- *Dīmokratīs tōn Mathītōn (Demokrata Uczniowski)* – tygodniowy dodatek dla młodzieży w formacie 35 cm (czasopismo główne miało wówczas format 50 cm), ukazujący się od 1964 r., wyłącznie w języku greckim. Od nr. 404 (8 grudz. 1971 r.) zmienił tytuł na *Dīmokratīs tīs Neolaias*, a od nr. 439 na *Dīmokratīs tōn Neōn*. Dodatek zanikł w pierwszej połowie lat 70.

Redaktorzy i autorzy

Według Mieczysława Wojeckiego pierwszym redaktorem naczelnym *Dīmokratīsa* był Wasilis Zafīrys. Następnie funkcję tę pełnili: Micios Andreadakis (od 1952 r.) i Parisīs Angelidīs (od 1957 r.) (Wojecki 1980, s. 93). Jako pracujących w redakcji w początkowych latach źródła wymieniają także m.in. Kostasa Tsopanakisa, który jako jeden z nielicznych spośród pierwszej fali uchodźców miał wyższe wykształcenie (Sturis 2017, s. 283).

Przez prawie cały okres istnienia czasopisma artykuły nie były sygnowane bądź podawano jedynie inicjały. Nazwiska autorów artykułów pojawiają się dopiero w latach 80.; dwa wybijające się nazwiska to Levтіris Tsimakis i Parisīs Angelidīs.

Dodatek macedoński

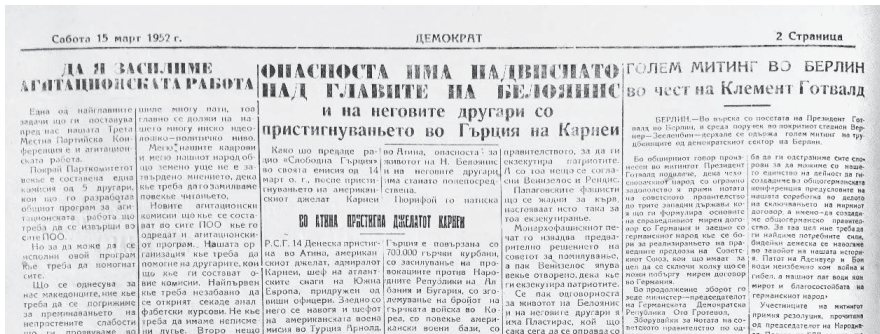
Od samego początku jedna strona gazety (zwykle trzecia lub czwarta) była redagowana w języku macedońskim z tytułem *Demokrat* w żywej paginie. W 1965 r. *Demokrat* otrzymał swój własny nagłówek oraz osobną paginację, zaczął być też datowany. Od 1968 r. stał się samodzielny, tj. niezwiązany wydawniczo z czasopismem głównym. Po raz ostatni w egzemplarzu BUW zaświadczony jest w 1973 roku.

Należy pamiętać, że Macedończyków było wśród uchodźców zdecydowanie mniej, poza tym w odróżnieniu od Greków mieli większe możliwości, aby opuścić Polskę i żyć „wśród swoich” poprzez wyjazd do Bułgarii bądź Jugosławii.

Zakończenie

Dīmokratīs ukazywał się od 1950 roku przez co najmniej 31 lat. Gazeta była wydawana przez redaktorów skupionych wokół Związku Uchodźców Politycznych z Grecji imienia Nikosa Belojannisa. Przez cały okres istnienia gazeta wychodziła w języku greckim, ale towarzyszył jej dodatek w języku macedońskim skierowany do tej części uchodźców i ich potomków, która posługiwała się tym językiem.

II. 2. Demokrat w języku macedońskim publikowany jeszcze łącznie z czasopismem głównym

Źródło: egzemplarz ze zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie. Fot. autora.

Analiza treści czasopisma wskazuje na zmieniającą się rolę gazety w życiu greckich uchodźców. O ile początkowe roczniki przede wszystkim zaznajały świeżo przybyłych z ich nową ojczyzną i przynosiły informacje z rozproszonych po całej Polsce skupisk uchodźców, z biegiem czasu łamy gazety zostały zdominowane przez wiadomości z Grecji, a później także ze świata.

Oprócz roli informacyjnej *Dimokratīs* pełnił również funkcję edukacyjną, na przykład poprzez dodatki dla młodzieży, pomagał zachować język i tożsamość. Jego orientacja polityczna do końca pozostała prokomunistyczna, co prawdopodobnie należało raczej do specyfiki greckich migrantów, wśród których wspomnienie bratobójczej wojny pozostawało żywe, a nie z presją ze strony władz PRL.

Dimokratīs stanowił wyjątkowe zjawisko w pejzażu medialnym wojennego Dolnego Śląska. Wydawany przez i dla nielicznej społeczności greckich i macedońskich uchodźców przetrwał ponad trzydzieści lat, czyli do czasu, gdy okoliczności polityczne pozwoliły większości polskich Greków powrócić do ojczyzny. Roczniki te stanowią nieocenione i czekające na wykorzystanie źródło wiedzy o losach społeczności grecko-macedońskiej, która po II wojnie światowej znalazła się w granicach Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

Bibliografia

Barcikowski W. (1989). Szpital grecki na wyspie Wolin. Szczecin.
 Biernacka M. (1973). Osady uchodźców greckich w Bieszczadach. *Etnografia Polska*, t. 17, z. 1, s. 83–93.
 Bistulas F. (2004). Z Grecji do Polski: wspomnienia. Struga–Nowa Ruda.
 Brzeziński A.M. (2002). Grecja. Warszawa.
 Brzeziński W. (2000). Byłem Grekiem...: wspomnienia wychowawcy dzieci greckich i macedońskich: Police 1953–1963. Szczecin.
 Couloumbis T.A. (1975). The Greek junta phenomenon. *Polity*, vol. 6, no. 3, p. 345–374.
 Foryś A. (2014). Grecko-macedońska odyseja przez Polskę. *Biuletyn Migracyjny*, nr 12, s. 5 [http://biuletynmigracyjny.uw.edu.pl/pliki/pdf/bm_macedonski.pdf; 1.03.2019].
 Gallant T.W. (2016). *Modern Greece. From the War of Independence to the Present*. London.

- Glensk J. (1980). Kalendarium powojennej prasy Dolnego Śląska. Opole.
- Górna-Kubacka A. (2007). Związek Uchodźców Politycznych z Grecji w Polsce im. Nikosa Belojanisa, Oddział Poznański. *Przegląd Zachodni*, R. 63, nr 3, s. 228–238.
- Kubasiewicz I. (2012). Emigranci z Grecji w Polsce Ludowej. Wybrane aspekty z życia mniejszości. *Letnia Szkoła Historii Najnowszej*, t. 6, s. 113–123.
- Kurpiel A. (2012). Uchodźcy z greckiej wojny domowej na Dolnym Śląsku – zarys problematyki. W: W. Kucharski, G. Strauchold (red.). *Ziemie Zachodnie – historia i perspektywy* (s. 158–169). Wrocław.
- Ławniczak A., Juchniewicz T. (2017). Edukacja mniejszości narodowych na Dolnym Śląsku. *Rocznik Stowarzyszenia Naukowców Polaków Litwy*, vol. 17, s. 275–296.
- Mieczkowski J. (2007). Prasa mniejszości narodowych i etnicznych w polityce państwa polskiego od 1989 roku. Szczecin.
- Pudło K. (1995). Grecy i Macedończycy w Polsce 1948–1993. Imigracja, przemiany i zanikanie grupy. *Sprawy Narodowościowe – Seria nowa*, t. 4, z. 1, s. 133–151.
- Sturis D. (2017). Nowe życie. Jak Polacy pomogli uchodźcom z Grecji. Warszawa.
- Wojecki M. (1980). Ludność grecko-macedońska na Dolnym Śląsku. *Sobótka*, nr 1, s. 83–96.
- Wojecki M. (1989). Uchodźcy polityczni z Grecji w Polsce: 1948–1975. Jelenia Góra.

STRESZCZENIE

W artykule przedstawiono podstawowe informacje na temat ukazującej się w latach 1952–1983 gazety *Dimokratīs* (Δημοκρατίας) wydawanej w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej przez grecką oraz macedońską społeczność i pełniącą funkcję jej organu prasowego. Obok prezentacji podstawowych faktów starano się także odpowiedzieć na pytania o rolę tej gazety dla jej odbiorców. W tym celu dokonano analizy treści zasobów gazety przechowywanych w Bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie, które należą do najkompletniejszych w kraju. Jako uzupełnienie informacji pozyskanych bezpośrednio z analizy czasopisma wykorzystano także publikacje na temat diaspory grecko-macedońskiej w PRL oraz bibliografie prasy powojennej. W świetle przeprowadzonych badań *Dimokratīs* jawi się nie tylko jako organ informacyjny, ale też istotny element podtrzymywania tożsamości diaspory grecko-macedońskiej, zaś zachodzące przez lata przemiany jego treści odzwierciedlają jej zmieniającą się sytuację. Podkreślić należy, że *Dimokratīs* był niemal niewykorzystywany w dotychczasowych, stosunkowo licznych i różnorodnych, publikacjach na temat diaspory grecko-macedońskiej w Polsce, tymczasem artykuł ukazuje wszechstronne możliwości wykorzystania tej gazety w badaniach nad tą tematyką.

Słowa kluczowe: mniejszości narodowe, prasa obcojęzyczna w Polsce, Grecy, Macedończycy, uchodźcy